

Chryścijanskaja DUMKA

1964 r.
BIEŁARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC

Alleluja! Chrystos Uskros!

Nadychodzić vialikaje chryścijanskaje šviata — Vialik-dzień, Ŭvaskrašeńnie Chrystova: dla katalikoŭ 17, a dla pravaslaŭnych 24 hetaha miesiaca. Ŭsich bratoŭ Biełarusaŭ, jak katalikoŭ, tak i pravaslaŭnych, vitajem z hetym našym vialikim šviatom i žadajem uskrašeńnia da lepšaha žyćcia: da švialta, da praŭdy, da poŭnaj biełaruskaj nacyjanalnaj šviedamaści, da bahaćcia maralnaha i da dastatku matarjalnaha. Daj, Boža!

Alleluja, Chrystos Uskros! — Dla adzinki. Ŭ žyćci čalavieka asabistym najvažniejšaj jość spravaj: adnosiny dušy jaho da Boha. Ad hetaha zaleža ŭsio žyćcio jaho, uvieš jaho postup i kultura i praŭdzivaje ščaćcie. Tymčasam siańnia ludzi ab hetym zabyvajucca i biaruć dušu čalavieka ŭ nia-volu, robiačy jaje słužkaj dačasnaj, praminajučaj palityki. Hetak robić kamunizm, biaz mała hetak i roznaha rodu fašyzm. Dla Chrysta-ž duša naša heta istota samadzielnaja i volnaja. Za dušu hetu pamior jon na kryžy i svaim Ŭskrašeńniem ućviardziŭ na-zaŭsiody ŭ dušy našaj pravu jaje volnaści i šlachi, jakija via-duć i jaje da ŭskrašeńnia.

Alleluja, Chrystos Uskros! — Dla siamji. Siamja — heta pieršaja hramadzkaia kamorka, z jakoj paŭstaje i ra-žvivajecca ludzkoje žyćcio. Ad zdaroŭja siamji zaleža pa-mysnaść i siła adzinak i hramad-zianstvaŭ. Zdarovaj-ža siam-joj jość taja, jakaja kirujecca švialtom Chrystovaj navuki. Maralnaść chryścijanskaja — heta mahutnaja siła, jakaja niasie siemjam zrodu, luboŭ, bahabojnaść, ščaćcie. Šlachi, jakimi da hetaha idziecca, pakazvaje siamji Chrystovaje Ŭskrašeńnie.

Alleluja, Chrystos Uskros! — Dla hramadzianstvaŭ. Z natury samaj čalaviek žyvie ŭ hra-madzie. Hramady ludziej, jakich lučać supolnyja intaresy, abo razlučajuć roznyja intare-sy, nazyvajem hramadzkimi suspolnaściami, hramadzianst-vami. Jak adzinki miž saboj, tak i hramadzianstvy viaduć baraćbu za svaje pravy, za svajo lepšaje žyćcio. I tut pry-chodzie z praŭdzivaj pomačaj Ŭskrašeńnie Chrystova. Naj-bolšym voraham hramadzianst-vaŭ jość samalubstva, egoizm. Na im buduje ščaćcie sialan i rabotnikaŭ kamunizm i fa-šyzm, a ŭ vyniku abodva via-duć pracujučyja masy da nia-

voli. Kryž i Ŭskrašeńnie Chry-stova — heta znaki nie ega-izmu, a najvialikšaj, Božaj lubovi da čalavieka.

Alleluja, Chrystos Uskros! — Dla narodu. Kali jaki narod nia choča pamirać, a choča žyć, ražvivacca, tvaryć svaju ŭłasnuju kulturu i choča być sam kavalom svajho ščaćcia, dyk pastupaje jon nia tolki zhodna z pravam pryrody, ale pastupaje jon zhodna i z Ŭsk-rašeńniem Chrystovym. — Šmierć — heta zło, a žyć-cio — heta dabro. Chrystos pieramoh šmierć i ŭvaskros da žyćcia. Toj narod, jaki nie ahladajecca na Ŭskrašeńnie Chrystova i na jaho značeńnie, nia zbuduje tryvałaj doli dla siabie i aprača hetaha sta-niecca hroznaj i raskladovaj siłaj i dla taho narodu ci na-rodaŭ, jakija tak ci inakš z im stykajucca i ad jaho zaležać.

Alleluja, Chrystos Uskros! — Dla ŭsich ludziej, dla ŭsich siemjaŭ, dla ŭsich hramadzianstvaŭ i narodaŭ. Ŭskrašeńnie Chrystova — heta ahulnaja padstava i prahrama praŭdzi-vaha ražvićcia i postupu čala-vieka, jak adzinki i jak hrama-dzianstva. Ŭskrašeńnie Chry-sta jość niepachibnaj parukaj uskrašeńnia i našaha Biełaru-

R a b a k

(Baśnia).

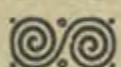
U jabłyk ulez rabak,
Maleńki, niebarak,
Jon ros i ros, i jeŭ i jeŭ;
Zrabiŭ u chacie chleŭ —
Usie pakoï zapahaniŭ,
I chleb svoj i kvateru haniŭ..
I jabłyka ŭžo stała dosić,
Bo da pary zban vadu nosić.
Na vietry jabłyk pakivaŭsia
I ŭziaŭ — i adarvaŭsia!
Jak hraknuŭ — bach! — na dvoje
[razvaliŭsia,
Pry tym rabak na śmierć zabiŭsia.

Varona tut kulkom,
Skul byŭšy, nalaciela
I jabłyk z rabakom
Padziubała i źjela.

Vincuk Advažny.

skaha Narodu. Viera ŭ Chrysta i ŭ jaho Śvietlaje ŭskrašeńnie—heta najvialikšy skarb našaha narodu. I toj, chto hetu vieru z dušy našaj vyryvaje,—toj najvialikšy naš vorah, toj najvialikšuju robić škodu našamu narodu.

Alleluja, Chrystos Ŭskros!..

Čechasťavacyja i jaje nacyjanalnyja mienšašci

Čechasťavacyja staťasia ciapier pradmietam zacikaŭleńnia ŭsiaho palityčnaha śvietu. I sapraŭdy, davori ŭzhlanuť na palityčnuju mapu, jakaja źmianilaŭsia na niekaryść Čechaŭ pašla zlučeńnia Aŭstryi z Niamieččynaj, kab zrazumieć sučasnaŭe pałažeńnie Čechasťavackaj respubliki. Jana akružana niemcami.

Dola Čechasťavacyi ciapier ciažkaja; u mižnarodnym sužyćci jana maje pryčylnikaŭ tolki SSSR i Francyju. Ale i hetyja pryčylieci „pryčylieciami“ datul, pakul Čechasťavacyja pradstaŭlaje adpaviednuju siłu. Tymčasam Čechasťavacyja vielmi skorym tempam slabieje ŭnutry: Čechasťavackuju respubliku aslablajuć Słavaki, katorych Čechi prosta ašukali, nia vykonvajućy zaklučanaha miž imi dahavoru ŭ 1918 h., i nacyjanalnyja mienšašci. Niemcy zlučyliŭsia pad ściaham hitleraŭskaha nac.-soc.-jalizmu, stanovišča katorych zharu viedamaje — zlučeńnie z Niamieččynaj. Słavaki abjadnalisia (hrupa ks. Hlinki z vuhorafilskaj hrupaj praf. Jehlički), tvoraćy adzin sťavacki kamitet, jaki ŭžo vydaŭ adozvu, u katoraj havoryca ab patrebie pryłučeńnia Słavakii da Vuhryi, kab tam mieć aŭtanomiju, jakoj Čechi im dasiul nia dali. Zavarušyliŭsia i vuhorcy, jakich u Čechasťavacyi jość kala miljona. Palaki, jakich tam jość

kala 250 tysiač, tak-ža abjadnalisia ŭ vadnu arhanizacyju i paviali akcyju damahańnia aŭtanomii.

Usio heta stvaraje takaje pałažeńnie ŭnutry Čechasťavacyi, jakoha ŭrad nia moža apanavać: dziaŭžavie pahražaŭe nutrany razvał.

Dziela hetaha raptoŭna vypłyła na vierch sprava nacyjanalnych mienšašciaŭ u Čechasťavacyi, jak pavažnaja mižnarodnaja sprava, katoraja pahražaŭe, abo moža hrazić, vajnoj. Ab hetaj spravie zahavaryŭ premjer anhielskaha ŭradu Čemberlen, asabliva ab niemcach u Čechasťavacyi.

Premjer Čemberlen zajaviŭ, što Anhlija nia moža čynna baranić, aprača tolki Francyi i Belhii, ani Čechasťavacyi, ani inšaj dziaŭžavy. A dziela hetaha paraiŭ čechasťavackamu ŭradu dajšci da parazumieńnia z svaimi nacyjanalnymi mienšašci, u pieršuju čarhu z niemcami.

Hetaja zajava Čemberlena roŭnaznačnaja admovie hvarancyi z boku Anhlii čechasťavackaje dziaŭžaŭnaje niezaležnašci.

Słavam, los Čechasťavacyi ciapier staŭsia, u vialikaj miery, zaležny ad stanovišča svaich-ža nacyjanalnych mienšašciaŭ.

Heta pakazovaja lekcyja i inšym mnohanacyjanalnym dziaŭžavam. Ad vyrašeńnia hetaj pavažnaj problemy zaležny los nia tolki Čechasťavacyi, ale tak-ža, u vialikaj miery, budučynia ŭsich inšych sťavianskich dziaŭžaŭ i narodaŭ.

J. M.

AD. STANKIEVIČ

Biełaruski Chryścijanski Ruch

Historyčny narys.

RAZDZIEŁ III.

10)

Pačatki biełaruskaha i katalickaha ruchu arhanizavanaha.

(1910—1915).

§ 2. — Biełaruski Hurtok u Vilenskaj Duchoŭnaj Katalickaj Seminaryi.

Sami historyčnyja padziei našaha kraju vydatna spryjali tamu, kab Duchoŭnaja Katalickaja Seminaryja ŭ Vilni staťasia krepašciaj, čviardyniaj nia tolki katalictva, ale i polskašci.

Kali nastupiŭ padzieł Polšcy ŭ kancy XVIII st. i kali ŭsia Biełaruś i Litva adyšli da Rasiei, — całkom naturalna i zrazumiela, — polskaje hramadzianstva pa hetych ziemiach pačalo tużyć i pačalo staracca viarnuť ich nazad da „macierzy“. Dziela hetaha treba było natużyć usie duchovyja i ekanamič-

nyja siły, kab kraju našamu nadać sapraŭdy vyhlad polski. Zrabić heta było lohka, bo jak cieła Biełarusa, tak i duša jahonaja byli ŭ poŭnaj zaležnašci ad polskašci. Panavała tady panščyna i polski pan u nas byŭ sapraŭdy poŭnym panam ekanamičnaha i hramadzkaaha žyćcia Biełarusa. Panavała tady ŭ nas tak-ža niepadzielnaja i polska-šlachockaja kultura, zacisnuŭšy viakami, amal nie na śmierć, kulturu biełaruskaha i litoŭskaha narodaŭ.

Novyja-ž palityčnyja abstaviny hetamu polskamu ŭ nas usieŭladnamu i paŭsiudnamu panavańniu nie pieraškadžali, a navat naprociŭ — pamahali, jak ab hetym uvidzim niżej.

Voś-ža siarod hetaha ahulnaha ŭ našym krai polskaha nastroju ŭ kirunku zatrymańnia pry Polšcy Biełarusaŭ, spatykajem tak-ža i Kašcioł Katalicki, duchavienstva jakoha było ŭžo całkom spolščana i vierna służyła polskamu nacyjanalizmu, polskamu ŭ nas panavańniu. Spryjała-ž hetamu prosta dziŭna niaŭdaťaja, hrubaja i mała praniklivaja rasiejskaja palityka.

Adznakaj narodnaj prynaležnašci ŭ Biełaruskim krai, zabranym ad Polšcy i dałučanym da Rasiei, u pieršaj pałavinie XIX st. dla rasiejskaha ŭradu była relihija. Pravastaŭnyja — heta biazspornyja Rasiejcy, a kataliki łacińniki — biazspornyja Palaki.

Litoŭskaje sialanstva

Pašla naładžanńia miž Polščaj i Litvoj dyplomatyčnych znosinaŭ, u hazetach pajavilasia mnoha artykulaŭ ab Litvie.

Litoŭski narod, taksama jak i narod Bielaruski, u bolšaści sialanski. Voš-ža z žyćciom najboľšaje klasy Litoŭskaha narodu — litoŭskaha sialanstva — karystajučysia viestkami rožnych hazet, znajomim našych čytačoŭ.

Litoŭcy, ahulam, narod spakojny, cichi, niazvyčajna pracavity i stojki. Zdabyŭšy dziaŭžoŭnuju niezaležnaść, uzialisia Litoŭcy za planovuju pracu.

Litoŭskaja narodnaja haspadarka ŭžo razbudavana vielmi šyroka i hruntoŭna. Narodnaja haspadarka, abapiortaja na padstavach kooperacyi. Najsilniejšyja try haliny kooperacyi: maľočnaja, miasnaja i zbažovaja — tvorać mahutny i abjadnany, nia tolki nutrany tvora-handlovy, ale i vyvazovy front. Dziakujučy kooperacyi, Litva vyvozić svaje vyraby ŭ vializarnaj kolkaści zahranicu, najboľš u SSSR i ŭ Ameryku.

U halinie narodnaje ašviety зробlena tak-ža niazvyčajna mnoha. Treba viedać, što ŭ Litvie, jašče za časoŭ tam panavaŭnia rasijskaj carskaj ulady, pavodle spisu nasielnictva ŭ 1896 h., było ŭsiaho 20 prac. niahramatnych. Ciapier nia ma tam i 1 prac. nia-

hramatnych. Litoŭskaje sialanstva rozumieje vartaść navuki i da ja je chiniecca.

U Litoŭcaŭ nia ma pahardy ani pracy, ani pracoŭnych ludziej. Nia ma pyšnaści i napušnaści dzieła adrožnivaŭnia „vyšejšych“ ad „nižejšych.“ Litoŭcy šanujuć i pavažajuć usie stany i ŭsialakuju pracu. Prykładam hetaha budzie voš hetki adzin z mnohich faktaŭ: byŭšy prezident Litvy Stulginskis žyvie i pracuje, jak sialanin, na niekalkich hektarovaj haspadarcy, i sam, adnym kaniom, vozić na kirmaš u miesta svaje sialanskija pradukty.

Litoŭskija sialanie, pad uplyvami sielska-haspadarčych, kulturna-ašvietnych arhanizacyjaŭ i kooperacyi, pastupova padymajuć na vyšejšy rovień svaje haspadarki; pry hetym zasada niepadzielnaści haspadarak siarod litoŭskaha sialanstva vielmi šyroka ražvialasia. Litoŭski sialanin planuje tak, kab na haspadarcy astaŭsia tolki adzin syn, reštu dziaćiej vysyła je na navuki, nie žviažanyja z ziemiarnobstvam.

Na universytecie Vitaŭta Vialikaha ŭ Koŭni, jaki ma 7 fakultetaŭ, vučycca kožny hod boľš 4 tysiać, pieravažna sialanskaj litoŭskaj moładzi. Kali adznačym, što Litva, majučy niapoŭnyja 3 miljony ŭsiaho nasielnictva, što

hod uzbahačvajecca hetkim likam fachovaj intelihiencyi, dyk zmožam ujavić, jak uzrasła ŭžo litoŭskaja intelihiencyja i jak jana spryčyniajecca da ahulnaha ŭzrostu litoŭskaje kultury.

Litoŭskaje sialanstva biazumoŭna bahaciejšaje za našaje, bielaruskaje. Da ŭzbahačeŭnia jaho spryčynilisia pradusim: karysnaja dla sialan ziamielnaja reforma z nadzialeŭniem ich ziamloj bujnaj ziamielnaj ulasnaści, uradavaja apieka — jaho mudraja padatka-vaja i kredytovaja palityka, tak-ža vytvorčaja i zbytovaja pomać kooperacyi, a urešcie i niepadzielnaść haspadarak.

Melioracyja ŭ Litvie pravodzicca vielmi planova. Melioracyju tam pravodziać na košt dziaŭžoŭny. Košt melioracyi dziaŭžoŭny skarb raskładaje sialanstvu na 15 hadovuju vyplatu, i to tolki biešpracentny zvarot koštu ŭłożanaha matarjału, bovykanaŭnie pravodzić dziaŭžoŭva. Dzieła hetaha litoŭskaje sialanstva nie abciažanaje i vialikimi daŭhami.

Litoŭskija vioski davoli čystyja. Chaty krytyja pieravažna salomaj, taksama jak i ŭ bielaruskich siolach, z hanačkami, abrosšymi dzi-kim vinahradam. U nutry chaty — šviallica i budzionnaja; u šviallicy mnoha vyšyvanych ručnikoŭ, ručnoj raboty abrusoŭ i švialnych abrazoŭ.

Hetak žyvie i ražvivajecca litoŭskaje sialanstva ŭ svajej dziaŭžoŭvie. I. P.

Ale-ž bolšaść Bielarusau heta byli ŭnijaty i carski ŭrad dzieła ich hrecka-slavianskaha abrađu, padobnaha ŭ sutnaści da pravasłaŭnaha hrecka-maskoŭskaha, rašyŭ ličyć ich tak-ža Rasiejčami i dzieła hetaha pastanaviŭ pieraviešci ich u Pravaslaŭje. Pieravodžaŭnie heta, asabliva za Kaciaryny II i Mikala-ja I, adbyvalasia pieravažna hruboju silaj. U vyniku hetaha Bielarusy ŭnijaty, ratujučysia ad prašledu i ratujučy svaju vieru, masava pierachodzili ŭ abrađ lacinski, dzie panavała polščyna i dzie, dzieła metaŭ relihijsnych katalickich, panavać sapraŭdy tady musila.

Urešcie ŭ 70—80 hadoch XIX st. rasijskija palityki zrazumieli, što jakoha 1½ miljona katalikoŭ na bielaruskich ziemlach — heta nie Palaki, a Bielarusy. Raz-ža jany Bielarusy, dyk heta toje, što i Rasiejcy, a kali Rasiejcy, dyk musiać być pravaslaŭnymi. Adhetul vysnaŭ jasny: u kašciele dla Bielarusau, zamiest movy polskaj, uŭyvać treba rasijskaj i zbližać ich narodna z rasijskaścij i z pravaslaŭ-jem. Razharełasia zaŭziataja baračba, u jakoj, jak bačym, da elementu narodna-palityčnaha daľučajecca i element relihijsny, jaki Palaki šviedama, dla metaŭ palityčnych, pavialičvali da niabyvalych raźmie-raŭ. Vyjšla tak, što, kali čto choča astacca katali-kom, dyk musić daloka schavacca pad krylli pol-skaści. I choć hetkich i z pad henych kryllaŭ vyha-

niali, to ŭsio-ž tam było im biešpachniej, bo była i abarona z boku polskaha i — da taho — rasijski ŭrad da katalictva siarod Palakoŭ nia mieŭ ni-jakaj pretensii. Hetkaje palažeŭnie tryvala asabliva napiata ad 70 hadoŭ XIX st. da h. 1905.

Voš-ža hetkamu služeniŭ i katalictvu i pol-skaści akazała vializarnyja ŭsluhy i Katalickaja Du-choŭnaja Seminaryja ŭ Vilni, jakaja na praciahu ja-koha paŭvieku, była čviardyniaj nia tolki katalictva, ale nia mienš, kali nia boľš, i čviardyniaj polskaści. Dyk zrazumielaja reč, što bielaruski ruch, jaki pa-čaŭ pakazvacca asabliva jarka ad samaha pačatku XX st., u muroch hetaj seminaryi pryčilna spatka-ny nia moh być.

Adnak, praz uvahu na toje, što ŭ Vilenskuju Duch. Seminaryju, abslužvajučuju tady katalickim duchavienstvam badaj usiu tahačasnu, u Zach. Biela-ruš, pastupała ci mała bielaruskich sialanskich sy-noŭ, ruch bielaruski, jak usiudy, tak i tut, pačaŭ, choć špiarša i vielmi niaznačna, naradžacca. Biela-ruskija knižki: „Dudka“, „Smyk“ i katechizmoŭka, a tak-ža Bielarusy akademiki z Pieciarbarskaj Du-choŭnaj Akademii svajo rabili. Užo ŭ pieršym dzie-siatku našaha st. spatykajem siarod klerykaŭ semi-narystych boľš-mienš šviedamych Bielarusau. Da takich naležać paźniejšyja ksiandzy Bielarusy: J. Ka-

Kardynał Innitzer i Hitler Masavyja aryšty i ssyłki Bielarusau u BSSR

Apošnim časam, usie zahra-ničnyja i krajovyja hazety, šmat pišuć ab adnosinach da Hitleroŭskaha nacsocyjalizmu kardynała byušaj Aŭstryi Innitzera.

A było jano hetak. Jak Hitler pašla dałučeńnia Aŭstryi da Niamieččyny byŭ u Vienie i kali ja-ho adviedaŭ kard. Innitzer, dyk Hitler jamu skazaŭ, što katalictva budzie karystacca svabodaj, kali ksiandzy nia buduć vystupać pro-ciŭ nacsocyjalizmu. Kardynał he-ta zrazumieŭ, jak znak, što Hitler sapraŭdy choča naładzić dobryja adnosiny z katalikami. Prakanaŭ, vidać, ab hetym jon i inšych aŭstry-jackich biskupaŭ, bo ad svajho i ad ich imia, z pryčyny hałasavań-nia, u spraviu pryłučeńnia Aŭstryi da Niamieččyny, vydaŭ za-klik da narodu, kab hałasavali za pryłučeńniem.

I ŭ hetym jašče nia było-b ni-čoha dziŭnaha. Ale sprava ŭ tym, što kardynał u henym svaim za-kliku vyraziŭsia tak, što ŭsie zra-zumieli, što jon padtrymlivaje hit-lerouŭski nacsocyjalizm, jaki, jak viedama, niazhodny z chryścijan-skaj navukaj i jaki ŭ minułym hodzie św. Aŭciec publična, u pry-šviačanaŭ jamu encyklicy, zhaniŭ.

Pašla hetaha, usie niamieckija hitlerouŭskija (inšych tam ciapier niama) hazety, duža raschvalili i samoha kardynała i jaho zaklik, i vykarystali jaho dla svajej pali-

Apošnimi časami bašavickaja nutranaja palityka ŭ SSSR stanu-ła na padstavu vialikarasijskaha nacyjanalizmu i dziela hetaha pa-čalosia tam žorstkaje prašledavań-nie miž inšym i Bielarusau.

U savieckaj Bielarusi apošni-mi časami bašavickija ŭłady da-

tyki. Tymčasam katalickija haze-ty ŭsiaho švietu da hetaha pastup-ku kardynała Innitzera adniešlisia nia tolki krytyčna, ale i całkom adjomna. Niamieckija biskupy (za vyniatkam adnaho—biskup z Ful-dy, jaki zaklikaje katalikoŭ svajej dyecezii hałasavać za pryłučeń-niem, ale robić heta susim u in-šaj formie, čym kard. Innitzer) ab usim hetym maŭčać i hetym sa-mym, jak lohka dadumacca, try-majučysia svajho da hitleryzmu stanovišča staroha, nie zhadžajuc-a z kard. Innitzeram i paddavac-a hitleryzmu nia dumajuć.

Zahavaryła i Apostalskaja Sta-lica. Orhan jaje „Osservatore Ro-mano“ z hetaj pryčyny napisaŭ artykuł, u jakim zajaviŭ, što vy-stupleńnie kard. Innitzera jość ja-ho vystupleńniem pryvatnym i što Apostalskaja Stalica za jaho nie biare na siabie nijakaj adkazna-sci. Svajo hetkaje stanovišča ŭ spra-vie hetaha vystupleńnia pierada-ła tak-ža Apostalskaja Stalica ŭ niamieckaj movie praz svaju ra-dyjostancyju.

kanali masovych aryštaŭ siarod bielaruskich narodnikaŭ. Aryšta-vali mnoha palityčnych i kultur-na-ašvietnych dziejačoŭ, a tak-ža šmat narodnych vučycialoŭ; aryš-tavali bolš 800 siałan, z jakich 500 asob sasłali ŭhłyb Rasiei.

Najšviažejšyja-ž vieści niasuć, što św. Aŭciec vyklikaŭ kard. In-nitzera ŭ Rym, dzie maje jon usiu hetu cikavuju i prykruju spravu vyjašnić asabista. Hazety padajuć, što kardynał u Rym prybyŭ i byŭ u św. Aŭca. A voš i apoš-nija viestki. Kardynał viarnuŭ-sia z Rymu i vydaŭ vyjašnieńnie, u jakim tłumača, što jahonyja ra-niejšyja vystupleńni nia mieli na mecie aprabavać štoś, što nia by-ło-b zhodnym z pravam Božym i kaścielnym i što ŭsie aŭstryjacki-ja biskupy damahajucca ad Hitle-ra poŭnaj svabody dla Katalicka-ha Kaścioła.

Jak dalej heta sprava budzie razvivacca — niaviedama. Byli na-vat čutki, što jak Hitler u traŭni miesiacy, sioleta, pajedzie ŭ Rym, kudy jon sapraŭdy źbirajecca, dyk budzie i ŭ św. Aŭca i tam asabi-sta i hetu spravu, i spravu jaho drennych dahetul adnosinaŭ da Kaścioła, vyjašnić i ŭładzić na lep-šaje. Pažyviom—pabačym.

M. K.

žarnovič (pašviačany ŭ 1887 h.¹), Kaz. Burak (1900), Al. Chadyka (1905), H. Chvastecki (1907), Fr. Hryn-kievič (1907), J. Siemaškievič (1907), Fr. Ramejka (1909), Uł. Tałočka (1909), V. Rodžka (1910), J. Ba-roŭka (1910), M. Piotroŭski (1912) i inš.

Aprača-ž hetych seminariŭstaŭ Bielarusau, jakija stalisia ksiandzami, u hetym-ža časie spaty-kajem u tej-ža Vilenskaj Duchoŭnaj Katalickaj Se-naryi i Bielarusau seminariŭstych, jakija z seminarij vystupili, jak Anton Byčkoŭski, što ŭ seminarij pra-byvaŭ ad 1903 da 1905 h., i B. Pačopka, što ŭ se-minarij prabyvaŭ ad 1905 da 1907 h. Cikava tut ad-značyć, što abodva hetyja ex-kleryki, jak heta ŭvi-dzim niżej, byli pačynajučy ad 1913 h. redaktarami bielaruskaha katalickaha časapisu „Bielarus“. Takim-ža klerykam Bielarusam, što pakinuŭ seminariju, byŭ i Adam Byčkoŭski, jaki byŭ u seminarij ŭ 1907/8 h. i jaki vystupiŭ z jaje vučyŭsia dalej u Horadni i naležyŭ da Biel. Horadzienskaha Hurtka.

Usie hetyja vyšejaznačanyja kleryki, jakija pra-byvali ŭ Vil. Duch. Kat. Seminarij ŭ pieršych dzie-siacioch hadoch našaha dvaccataha stalecchia, byli, jak my ŭžo adznačyli, to bolš, to mienš šviedamy-

mi Bielarusami. Ab hetym viedajem ad niekatorych ich samych, ad ich tavaryšaŭ i znajomych, a tak-ža, viedajem heta ab niekatorych, z ich dziejnaści.

Zvaročvajem na heta asablivuju ŭvahu, bo, być moža, budučy historyk, dašledžajučy hetyja spra-vy, napatkaje dzie ŭ archivach seminarij ci katalic-kaj kansystoryi, ci dzie ŭ inšym miescy aficyjalnu-ju zapis narodnaści henych asob i ŭ zapisi henaj moža ŭbačyć mnohich ich jak Palakoŭ. Voš-ža tre-ba viedać, što dziela ŭspomnienych palityčnych i adčasci relihiynych pryčyn, seminarskija ŭłady za-pisvacca Bielarusami klerykam nia radzili i navat nie dazvalali. Šviedčać ab hetym niekatoryja-ž sami kleryki z hetaha času. Dziela hetaha badaj usie kleryki Bielarusy zapisvalisia tady Palakami.

Ale heta jašče bolš ciahnuła ich da rodnaha narodu, budziła ich nacyjanalnuju šviedamaść dzie-la hetaha narodu. Mnohija z ich, spatykajučysia z narodam ci na vakacyjach, ci pracujučy jak pa-styry, samatuham pravodzili bielaruskuju dumku ŭ narodzie, budziačy tam bielaruskuju šviedamaść ci to słovam, ci pašyrajučy niešmiarotnuju „Dudku“ i „Smyk“ Fr. Bahuševiča, a pašla, ad 1906 h. „Na-šu Nivu“.

Ale ŭ mieru pašyrańnia bielaruskaha ruchu ahułam, ruch hety tym bolš adčuvažysia i ŭ muroch Vilenskaj Seminarij. Urešcie nadyjšoŭ čas, kali ru-

1) Pry kožnym prožviščy hod aznačaje hod pašviačeń-nia na ksiandza.

Sakavik

Adtrubili truby śnieżnaje miacieli.
Adhulaŭ zimovy i budzionny sum
Sakavik—vyvodzić śvietłyja nadziei
Na viasnu...

na sonca... na zialony šum.

Usio čaściej vychodziać —
maładzicy z chataŭ
Pahladzieć razvodździa ŭ soncy,
[za siałom,
Dzie hulaŭje wiecier pa kustoch
[rahatych,
Dzie źvinić nad rečkaj
pieršy kryhałom.

Hlanuła ziamielka —
čarnaziomam prełym...
Z kožnym dniom hłybieje sinia-
[va niabios
I ničuć nia škoda dzion, što ad-
[ciarpieli,
I ničuć niastrašna —
novych muk i šloz.

Sakavik pryhoży —
u razbrodzi sinim,
Sakavik zdradliwy —
u nastroj nia vier:
Ni ŭ zvon burlivy, —
ni ŭ koncert kašyny
I ŭ dziavočy vočy —
nie hladzi ciapier.

Chaj žaŭruk viasiołaj pieśniaj vyš
[kryničyć.

Chaj ručej burlivy skačyć pa luhu.
Sakavik kapryсны —
maje šmat abliččaŭ
I začymś niaznanym —
smahu i tuhu.

Hermanavičy, 27.III.38. M. Mašara.

Bielaruskaja chronika.

Śviatkavańnie 20-ch uhodkaŭ
aktu 25.III.1918h. u Łatvii. Atryma-
li my pryjemnyja viestki z Łatvii, dzie
moładź wielmi ŭmieła i ŭdała arha-
nizavała śviatkavańni 20-ch uhod-
kaŭ abvieščaćnia niezaležnaści
Bielarusi. Byli tam ładžany pa
vioskach pradstaŭleńni, lekcyi,
viečary. Aprača taho była nała-
džanaja abjezdnaŭja vystaŭka bie-
laruskaje presy, jakaja adviedała
šmat miascoŭ. Za heta maładym
našym bratom u Łatvii čeść i słava!

Sud nad redaktaram „šlachu
Moładzi“. 8.IV siol. u Vilensk. Ha-
radzkim Sudzie była razhladana
sprava redaktara „šlachu Moładzi“
hram. J. Najdziuka abvinavačana-
ha ŭ suviazi z kanfiskataj № 12
„šlachu Moładzi“ ŭ 1937 h. Sud
prysudziŭ red. J. N. karu ŭ sumie
30 zł. Zasudžany padaŭje apelacyju.

Z žyćcia bielarusau u Var-
šavie. 26.III. sioleta ŭ Aśvietnym
T-vie Bielarusau u Varšavie hram.
Orsa pračytaŭ referat na temu:
„Ahulny narys razvićcia bielaru-
skaje litaratury“. Pašla adbylisia
deklamacyi vieršaŭ biel. paetaŭ.
Deklamavali hr-nie: Šyđloŭski i Du-
duško.

Z žyćcia bielarusau u Koŭ-
nie. 27.II.1938 h. u Koŭnie adby-
lisia hadavyja schody siabraŭ Bie-
ruskaha Kulturna-Aśvietnaha Ta-
varystva i Nacyjanalnaj Suviazi
Bielarusau u Litvie.

U Ukraincaŭ.

77 hadaŭščyna śmierci T.
Ševčenko. Sioleta 13 sakavika
minuła 77 hadoŭ ad śmierci pra-
roka Ukrainy Tarasa Ševčenko. U
hety dzień — usie ukraincy, u
Krai i na emihracyi, ładzili ŭ čeść
jaho ŭračystyja akademii.

Ahulny žjezd T-va „Silskyj
Haspadar.“ U Lvovie 31.III. siol.
adbyŭsia vialiki žjezd ukrainskaha
haspadarčaha T-va „Silskyj Hos-
podar.“ Na hety žjezd prybyło
boľš 170 delehataŭ ad filijaŭ i
hurtkoŭ henaj arhanizacyi. Žjezd,
abhavaryŭšy svaje spravy, pryniaŭ
adpaviednyja pastanovy i vybraŭ
kiraŭničyja orhany.

— „КАЛОСЬСЯ“ —

Užo vyjšła z druku knižka
№ 1 (14) za 1938 hod.
žmiest bahaty i cikavy.

Skladka na „Kalošsie“ ŭ hod 2 zł., na paŭ-
hoda 1 zł. Cana asobnaje knižki 50 hr.

Adrys redakcyi i administracyi:
Vilnia, Zavalnaja 1—2.

Da ŭ ž n i k i! Čas prysłać padpisku
na „CHRYŚCIJANSKUJU DUMKU!“
Pašpiašycie, bo spyniem hazetu!

Hrošy prysylać najlepš „przeka-
zem rozrachunkowym“. Numar na-
šaha konta 63.

chu hetamu siarod klerykaŭ treba ŭžo było nadać
formu arhanizacyjnuju, vyrazna i adkryta bielaru-
skuju. Časam hetym byŭ hod 1910, kali ŭ Vilen-
skuju Duchoŭnuju Seminaryju prybyŭ na navuki
aŭtar hetaj pracy.

Prybyŭ ja ŭ seminaryju ŭžo całkom śvieda-
mym Bielarusam. Svaju nacyjanalnuju roznaść ad
Palakoŭ ja adčuvaŭ i razumieŭ biaz nijakich aharo-
dak i trudnaściaŭ. Krychu špiarša było mnie trud-
niej z adrožnieńniem svajej nacyjanalnaj asobnaści
ad rasiejskaj. Rasiejskaja škola, jakaja vučyła, što
ŭsie ruskija dzielacca na try haliny: vialikarusaŭ,
małarusau i bielarusau, svajo zrabiła. Maładomu
majmu rozumu było heta špiarša davoli trudnym
da ŭciamku. Ale styčnaść z biel. adradžencam aka-
demikam Ad. Lisoŭskim, maim susiedam, čytańnie
„Dudki“ i „Smyka“ Bahuševiča, prahavitaje čytań-
nie pavažnaj litaratury historyčnaj i filolohičnaj ab
Bielarusach i ab ich movie, dakanali ŭva mnie rešty.
Trudnaści ŭ niby adnalitym paniaćci „katalik i pa-
lak“, nia mieŭ ja nijakaj. Fikcyju hetuju razumieŭ
lohka i dakładna.

Slovam, prybyŭ ja ŭ 1910 h. u seminaryju
śviedamym Bielarusam. Razhledziŭšysia siarod tava-
ryšaŭ, jakija byli z małymi vyniatkami apalačany
Bielarusami, systematyčna i razvažna pačaŭ pracu.

Heta maja praca spačatku prajaŭlałasja ŭ tym
što ja vypytyvaŭ u tavaryšaŭ, skuł jany, što ŭ ich
za narod žyvie, jakoj movaj jon havora, ci dastatač-
na razumieje ŭ kašciele polskuju movu, što takita-
varyš dumaje ab bielaruskich hazetach i ab tym
asabliva, što jany pišuć ab patrebie bielaruskaj mo-
vy ŭ kašciele i h. d. Adkazy na hetkija i im padob-
nyja patańni davali mnie šmat orjentacyi i adkry-
vali vočy na sytuacyju. Vyniki takich dopytaŭ byli
roznyja. Adny z pytanych pryznavalisia, što jany
Bielarusy i što treba iści ŭ narod, budzić jaho i što
bielaruski narodny ruch całkom zhodny z ducham
ahulna ludzkoj spraviadlivaści i z ducham Katalic-
kaha Kašcioła, adno tolki biada — ci z hetaha ru-
chu rasiejski ŭrad nie skarystaŭ na niekaryść heta-
ha Kašcioła i jak na hetu spravu ŭ seminaryi pa-
hlanie svaja-ž seminarskaja ŭlada, kali ab hetym
usim daviedajecca. Inšyja-ž uznoŭ rukami i nahami
bielaruskamu ruchu spraciŭlałasja. Da tych prycho-
dziłasja padchodzić jašče aściaražniej i kali ničoha
nie ŭdavałasja, pakidaŭ ja ich ŭ supakoi.

Aprača slova ŭ svajej hetaj pracy, karystaŭsia
ja tak-ža i adpaviednaj knižkaj, padsovyvajučy jaje
to tamu, to inšamu tavaryšu seminarystu. Hetak
araŭ ja biel. seminaryjnuju nivu pieršy hod badaj
vyklučna siarod svaich tavaryšaŭ kursovych. Starej-

Relihiyny Kancert Choru R. Šyrmy

Kančajem numar i nia možam paśviacić bolš miesca relihiynamu kancertu choru R. Šyrmy. Voś-ža pierastajom na hetych niekalkich uvahach.

Chor R. Šyrmy maje Źžo Źstalenuju i zaslužanuju dobruju slavu. Na laŹrach adnak jon nie spačyvaje i siahaje štoraz dalej i vyšej. 7 IV sioleta Ź dzień pravaslaŹnaha BlahavieščanŹnia vystupiŹ jon z publičnym relihiynym kancertam, jaki adbyŹsia Ź b. zali konservatoryi Ź Vilni, vul. Kon-skaja 1.

Nia hledziačy na słabuju prapahandu, publiki nabraŹsia dastatačna. U prahramie 15 numaroŹ rozných carkoŹna-słavijskich piešniaŹ - malitvaŹ harmanizacyi pieravažna sučasnych slaŹnych kampazytaraŹ, jak Košyc, Grečaninov, Uładzimirski i cely rad inšych.

Hety relihiyny kancert carkoŹna-słavijskaj piešni, badaj pieršy Ź spivajačaj pracy R. Šyrmy, ahulaŹ havoračy ŹdaŹsia.

Niekatoryja numary i sami pa sabie i Ź vykanaŹni, jak niekatoryja Košyca, Girenki „Vielikoje Słavoslovije“ i niekatoryja inšyja byli sapraŹdy niečym niaštodziennym. Vialikaj zasłuhaj choru Šyrmy jošč praduŹsim toje, što jon nia honicca za tannymi efektami, a staŹa i Źporysta vydabyvaje sapraŹdy mastackija vartaŹci, jakija

Sušvietnaja Niamieččyna

Niemcy zdaŹnych imknucca da panavaŹnia na Źsim šviecie. U hetym kirunku viala svaju palityku Niamieččyna monarchičnaja, z vialikim razhonam da hetaha imkniecca i sučasnaja Niamieččyna hitleraŹskaja.

PaŹla pryłučeŹnia AŹstryi da Niamieččyny, Hitler zahadaŹ ahulna-niamiecki plebiscyt, nia tolki Ź Niamieččynie, ale na Źsim šviecie, dzie tolki žyvuč niemcy. Hety plebiscyt — ahulnaje haŹasa-vaŹnie — adbyŹsia 10 h. m., jaki mieŹ pačvierdzić palityku pavadyra Niamieckaha narodu —

žjaŹlajucca rašučymi dziejnikami ab vartaŹci hetaha choru. Jasnaj jošč rečaj, što Ź relihiynym kancercie adnym z haŹoŹnych zadaŹniaŹ jošč vykažać i dać adčuć sluchačom relihiyny, malebny nastroj. I R. Š. z svaim choram dapiaŹ i hetaha. Byli numary, jakija sapraŹdy abudžali Ź dušy sluchača novyja niaznanyja struny. adkryvali niaviedamyja jej u žyćci štodziennym tajnicy, zakranali Ź jaho dušy jaje relihiynuju hlyb.

Astajecca pažadać, kab R. Šyrma padumaŹ niešta ab kancercie bielaruskaj relihiynaj piešni. PraŹda, dzieła rozných pryčyn heta sprava nialohkaja, ale adnak nia jošč jana i niemahčymaja. A hetkaja impreza niamienš varta zachadaŹ i pracy, jak i kancert carkoŹna-słavijski, ab jakim tut

as.

Adolfa Hitlera. DzieŹ 10 krasavika 1938 h. byŹ pieršym dniom vyjaŹleŹnia siły sušvietnaj Niamieččyny, ale nie apošnim.

Voś niamiecki finansava-ekanimičny „Die Bank“, što vychodzić u Berlinie, padaje plan haspadarča-ekanimičnaha abjednaŹnia Źsich niemcaŹ, jakija žyvuč za hranicami Vialikaje Niamieččyny. Pavodle hetaha časapisu, za hranicami Vialikaje Niamieččyny žyvie na Źsim šviecie 20—30 milionaŹ niemcaŹ. Voś u Berlinie paŹstaŹa supalka vialikich pramy-slovyh i handlovyh firmaŹ, jakaja maje na mecie abjadnać haspadarča Źsich niemcaŹ na celym šviecie. Hetaj supalcy maje pamahać u dasiahnieŹni aznačanaŹ mety dziaŹžaŹnaja Źlada, jak u Niamieččynie, taksama i za hranicami jaje, karystajučysia dyplo-matyčnymi znosinami z inšymi dziaŹžavami.

NovaŹci!

Hetymi dniami vyjduć nastupnyja knižki Ks. Ad. Stankieviča:

1. BOŹAJE SŁOVA,
2. LEKCYI I EVANELII
NA NIADZIELI I
ŠVIATY,
3. MICHAŁ ZABEJDA-
SUMICKI I BIEŁA-
RUSKAJA NAROD-
NAJA PIEŠNIA.

šyja tavaryšy, da jakich adhaŹoski pracy majej tak-ža dachodzili, hladzieli na mianie rozna: adny padšmieivali, druhija nienavidzieli, inšyja machali rukoj, a jašč inšyja pryncypova spahadali. Asabliva maim pačynaŹniam spahadali tavaryšy LitoŹcy.

Na hetkaj padhatavaŹča-vyviadoŹčaj pracy pravioŹ ja cely hod. Za hety čas usia seminaryja i Źsie prafesary z rektaram i inspektaram ab budžeŹni mnoju bielaruskaj dumki siarod klerykaŹ znali dastatačna. Hety Źžo ahulna-viedamy fakt pačviardziŹsia asabliva pierapisiaŹ nacyjanaŹnaŹci klerykaŹ, kali ja, a za maim prykładam i niekatoryja inšyja, zapisalisia Bielarusami.

Na druhi Źžo 1911 h. kala mianie zhurtavaŹsia bolš dziesiatku seminarystaŹ caŹkom šviedamych, Źžo Ź rozumieŹni sučasnym, Bielarusam. Da seminarystaŹ kursu pieršaha i druhoha, daŹučylisia niekatoryja i z kursu treciaha.

Ciapier astavaŹasia tolki bielaruskaje žyćcio Ź seminaryi zalehalizavać u svajej seminarynaj Źlady, nadać Bielarusam arhanizacyjnyja formy i zaŹa-žyć bielaruskuju biblijateku. Dajšlo chutka i da hetaha. ŽjaviŹsia ja Ź rektara seminaryi i prasiŹ jaho dać na Źsio heta svoj dazvol. Pry hetaj akazii rektar vykažaŹ praduŹsim na bielaruskuju spravu ahulaŹ i Ź seminaryju asabliva svoj pahlad. Jon ska-

zaŹ, što pryncypova nia maje ničoha prociŹ bielaruskaha ruchu, bo praŹdu kažučy, i sam jon pachodzić z Bielarusam i pabielarusku havaryć umieje. Adno tolki baicca, kab Rasieja nie skarystaŹa z bielaruskaha ruchu i nie abiarnuŹa jaho prociŹ KaŹcioŹla i kab ruch hety nia vyklikaŹ u samym KaŹciele nieadpaviednaj baračby za bielaruskuju movu, bo baračba heta, peŹniež, nia budzie plusam dla KaŹcioŹla. Na heta pačuŹ rektar ad mianie adkaz, što seminarysty Bielarusy imknucca da taho, kab z bielaruskaha adradžeŹnia byŹa dla KaŹcioŹla karyšč, a nia škoda. Z boku-ž Rasiei tak-ža nia ma niebiašpieki z pryčyny biel. adradžeŹnia, bo jano nia zlučaje Bielarusam z Rasiejaj, a raždzialaje i što Ź budučynie, praz adradžeŹnie narodnaje, BielaruŹ PravaslaŹnaja lahčej moža dajŹci da z hody z Katalickim KaŹcioŹlam. PaŹla hetaha rektar nie spraciŹlaŹsia isnavanŹniu Ź seminaryi bielaruskaha hurtka i jahonaj samaužadavaŹčaj pracy Ź duchu biel. narodnym i katalickim. DazvoliŹ tak-ža mieć i bielaruskuju biblijatečku, ale z tym varunkam, što knižki prad tym, jak davać seminarystym čytać, jon rektar, sam musić prahledzić.

Viestku ab hetkim abarocie spravy seminarysty Bielarusy pryniali z radaščiaŹ. Aprača siabie prypaminaju z ich nastupnych: J. Rešeć, M. Šalkie-

Z PALITYKI

Litoŭski pasol u Varšavie i polski ŭ Koŭnie. Dyplomatycznyja znosiny Polšcy z Litvoj naładžany. Polski pasol u Koŭnie Fr. Charvat, a litoŭski pasol A. Škirpa ŭ Varšavie aformili dyplomatycznyja znosiny, pradstaŭlajučy paŭnamoctvy svaich uradaŭ. Pry hetym byli pramovy abodvych dyplomataŭ — adnaho ŭ Varšavie, a druhoha ŭ Koŭnie — wykazvučyja dobruju volu naładžanńia dobrasusiedzkaha sužyćcia Polšcy z Litvoj.

Budžetnaja sesija zakončana. Polski parlamant užo dziaržaŭny budžet na 1938-39 hod razhledziŭ i pryniaŭ. Takim čynam budžetnaja sesija Sojmu i Senatu zakončana.

Źmieny ŭradu nia budzie. Pry zakančenni budžetnaj parlamentarnej sesii, premjer hien. Sławoj-Składkoŭski, dajučy spravazdaču z dziejnaści ŭradu Prezydentu Rečypaspalitaj, zapytaŭ, ci nie para ciapierašniamu ŭradu padacca ŭ adstaŭku? Na heta Prezydent adkazaŭ — urad na čale z premjeram hien. Składkoŭskim pavinien być dalej.

Rekonstrukcyja ŭradu ŭ Rumynii i kasavaŭnie hramadzkej svabody. Na čale ŭradu ŭ Rumynii staić patryjarch Pravasłaŭnaje Carkvy Miron. Hetymi dniami adbylasia abnova ŭradu, ale patryjarch Miron astaŭsia premjeram

na dalej. Pašla hetaj abnovy ŭrad vydaŭ zahad, jakim zabaraniaje isnavać u Rumynii ŭsialakim palityčnym partyjam, tavarystvam i hramadzkiim hrupam.

Vajna ŭ Hišpanii i ŭ Kitai. Hišpanskaja vajna nia spyniajecca, ale možna sudzić, dabihaaje da kanca. Pieramahajuć tam paŭstanicy i vidavočna pakinutyja „pryjacieli“ respublikancy vajnu prahrajuć.

Ŭ Kitaju japonskaje vojska ŭščiaž pastupaje ŭpierad, choć byvaje, što Japoncam dobruju lažniu spraŭlajuć, hierojška baroniačy svaju bačkaŭščynu, kitajcy. Japoncam, vidać, šmat treba vojska, kab apanavać Kitaj, bo nadoviačy japonski parlamant pryniaŭ zakon ab ahułnaj mabilizacyi ŭ Japonii.

Vybary ŭ Savieckaj Kamunistyčnaj Partyi. Centralny kamitet Savieckaj Kompartyi vydaŭ cikavuju pastanovu: jon zahadaŭ vybary ŭ partyjnyja kamitety i sekretaryjaty na terytoryi celaha SSSR. Vybary pačnucca 15 krasavika i končacca 15 červienia siol.

Pryčyna hetych vybaraŭ — pałažeŭnie, vytvaranaje apošnimi pracessami i aryštami: apazycyja achoplivaje arhanizacyjny aparat partyi.

Italija z 9-miljonnaj armijaj. Nadoviačy dyktatar Italii Musolini skazaŭ publičnuju pramovu, u jakoj pachvaliŭsia prad usim švietam, što ŭ vypadku vajny jon mo-

Apošnija naviny

— Užo skasavaŭ aŭtanomiju Katalonii. Pavadyr fašystaŭskich vojsk u Hišpanii Franko jašče nie zabraŭ usich ziamiel Katalonii, a užo pastanaviŭ, što aŭtanomiju hetu jon kasuje. Slovam, čyrvonyja papisvučca „dobra“, ale j fašyšty „ništo“ sabie.

— Ŭ Francyi niadobra ŭščiaž tam idzie hulnia ŭ źmieniu ŭradu. Niadaŭna stvorany ŭrad na čale z Blumam, uznoŭ pašoŭ u adstaŭku. Bolš jak 50 tysiač rabotnikaŭ pačalo strajk.

— Ŭ Abisynii idzie partyzanka. Hazyty padajuć, što ŭščiaž tam zdarajucca zabojstvy italijanskich žaŭnieraŭ. Znača, svabodu svaju Abisyncy pradajuć doraha.

— Japonija i SSSR pačynajuć što-raz krapčej vadžicca. Japoncy nadta nie laskavy na Saviety, što hetyja pamahajuć Kitaju. Čhto viedaje, — moža mliž imi dajści da čaho i bolšaha.

=====

Adnej z pryčyn, čamu niekatorym našym padpišcykam nie dačodzić „Chr. Dumka“ jość drenna padany adrys. Treba vyrazna pišać: imia, prožvišča, poštu.

=====

ža ŭ Italii pastavić 9-miljonnuju armiju. Ci nia jość hetaja pachvalka zakryvaŭniem asłaŭleŭnia italijanskaj armii zavajavaŭniem Abisynii? Bo Italija adstupaje ad niamieckaha naporu ŭ Eŭropie, baroniačy svaje intaresy tolki ŭ Afrycy i dostup tudy.

vič, Fr. Alaškievič, A. Cikota, A. Auhustynovič, N. Kavaleŭski, V. Łukša, K. Stepovič, J. Sławiecki, J. Dašuta, M. Boryk, J. Leŭkovič, V. Ramanoŭski, J. Daŭkša i inš. Voš-ža hetyja kleryki faktyčna užo stanavili hurtok. Z pasiarod ich była зробlena skłaščyna na biełaruskuju biblijateku, jakaja i była zakuplena i addana rektaru da cenzury. Rektar ničoha nie zabrakavaŭ, tolki tumačyŭ klerykam, što „Karotkaja Historyja Bielarusi“ Vlasta nadta-ž paviarchoŭnaja, nia z usim z joj možna zhadzicca i što z boku navukovaha šmat maje pachibaŭ. Kleryki pryakli, što čytać jaje buduć krytyčna.

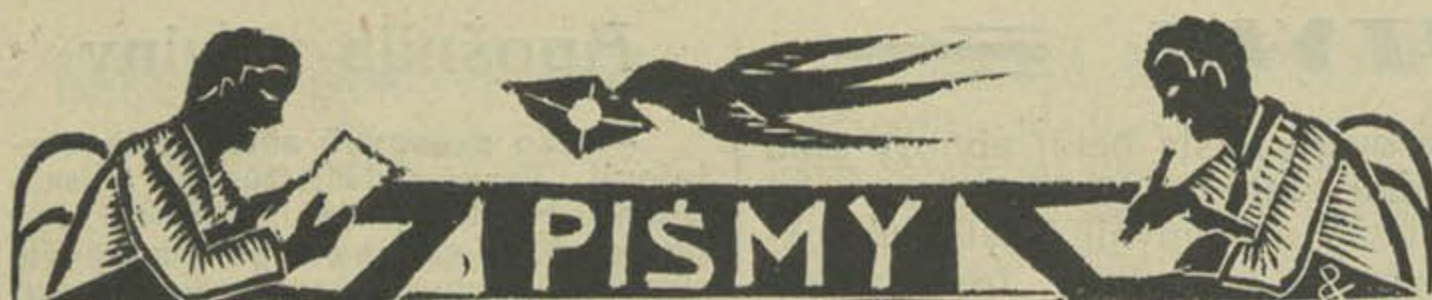
Knižki ŭsie byli pierapisany ŭ asobny sšytok, panumaravany i pałożany ŭ asobny kutok adnej z biblijatečaj šafy. Sšytok lažaŭ u čytalni, dzie kožny moh sabie vybirać biełaruskuju knižku i pašla brać z biblijateki i čytać.

Seminarysty čas-ad-času, asabliva na Zapusty, naładžvali viečary, u prahramu jakich zvyčajna ŭchozdzi: sceničny jaki abraz, deklamacyi, chor i inš. Na hetych viečaroach u prahramie zdaralisia i biełaruskija numary. Tak napr. jašče ŭ 1908 h. 25 i 26.II. na takim viečary byŭ deklamavany biełaruski vierš Bahuševiča: „Maja Dudka“. Adnak heta ŭ zvyčaj nie ŭvajšlo i za maich užo časaŭ siarod klerykaŭ Palakoŭ, jakich była bolšašć, była tendencyja bieł-

ruskaha ničoha na hetkija imprezy nie dapuskać. Voš-ža hurtok naš, pry padtrymaŭni klerykaŭ Litoŭcaŭ, pravioŭ pryncyp, kab biełaruskija numary vobak z polskimi i litoŭskimi ŭ prahramie byli i byli ŭ adpaviednym liku, što i sapraŭdy zaŭsiody byvala. Dziakujučy staraŭniam Hurtka ŭ ahułna-seminaryjnym chory, pad kiraviečvam Litoŭca ks. prof. Brzisa, było miesca tak-ža i pieśni biełaruskaj.

Hurtok hety ražvivaŭsia całkom pamysna i što-raz bolš zdabyvaŭ sympatykaŭ i ščyrych pryhiłnikaŭ. Siabry hurtka tak-ža karysna pracavali na nivia budžeŭnia narodu pa rodnych siolach i miastečkach padčas letnich feryjaŭ. Ale pryjšla vajna, pryniesla z saboj kroŭ, ślozy i hoład i spyniła, jak žyćcio samoj seminarij, tak i tym bolš — žyćcio biełaruskaha hurtka, ale Bielarusy šviedamyja ŭ seminarij pašla užo nia zvodzilisia. Ŭ mieru taho, jak adnaŭlala svaju pracu siarod bury vajennaj seminarij, byli tam tak-ža i Bielarusy.

Pa vajnie i pa revalucyi i pa ŭpadku carskaj Rasiei, paŭstala Rečypaspalitaja Polskaja. Pryjšli novyja časy. Duch u seminarij ŭ Vilni dla biełaruskaj spravy, z natury rečy, paviejaŭ jašče bolš niaprychilny. Šviedamašć adnak biełaruskaja tut siarod seminarijstaŭ nia vyviałasia i isnuje dalej.

šviaščeńnik vuča pabielarSKU.

v. Radzki kala Hruzdava, Pa-staŭski pav. U našaj wioscy jość szkoła. U škole dzieci baďaj usie bielaruskija. Dzieci našy tolki na lekcyi havorać papolsku, a na paŭzach i pierad vučeńniem havorać pabielarSKU. Z Mańkavič pryjażdža je štytydzień šviaščeńnik i vučyc dzieciej pravasłaŭnych rehii pabielarSKU. Maje jon knižku Novaha Zavietu bielaruskaju, z katoraj i vučyc. A.K.

My jdziom upierad.

v. Astašin, Lubčanskaj hm., Navahradzkaŭ pav. Pierad pravasłaŭnymi zapustami ũ subotu staviłi my scenu „Paŭliś ũ durni“ i „Człowiek, który redaguje gazetę rolniczą.“ Nia hledziać na wielmi niaŭdałaje nadvorje, sabrałasia ludziej mnoha. Artysty svaje roli vykaniłi niakiepska, zacikaŭleńnie było nie małoje. Zaroblenija hrošy achviaravali na kaaperatyŭ u svajej wioscy, katory niadaŭna załażyłsia. I. K.

Raściom i idziom upierad.

Miastečka Daŭhinava ličyc 5 tysiać žycharoŭ. Amal usie ziemlaroby, aprača żydoŭ-kramnikaŭ. Usie my, choć časam mała švie damyja, ale Bielarusy, — pa pachodžańni, movie i duchu Chacia, praŭda, šmat jość zaślapiencaŭ — vyradkaŭ, što vyraklišia rodnaj bačkaŭskaj bielaruskaj movy. Ahuła adnak trymajemsia svajho. Zaŭsiody čujem bielaruskaju pieśniu: na viasielli, padčas dažynak, abžynak i pry inšych abraďach. Jość adzinki, jakim heta nie padabajecca i vystupajuć suproć. Tak napr. i arhanisty nie pazvalaje pijać bielaruskija pieśni ũ KSMP.

Šviedamaść bielaruskaja raście, nia hledziać na roznyja adzinki vystupajućja suproć našaj rodnaj movy. Kali 30.1 byli wybary ũ novapaŭstaly kaaperatyŭ, dyk niekatoryja asoby nie pazvalali siałanam vyskazvacca ũ rodnaj bie-

laruskaj movie, nazyvajuć pramoŭcaŭ kamunistami, bałšavikami.

Biada, panujućja ũ miastečku i vakolicach, mnohich honie ũ Łatviju, u hlyb Polšcy i ũ Estoniju, adkul varočajucca z paru hrašami, jakija časta prapivajuć i prakuryvajuć.

Narod wielmi cikavicca palitykaj, asabliva vojnyami hišpanskaj i kitajskaj, tak što brukavyja hazety amal z pošty ũsie vykupilivajucca. Časta možna bačyc siałan, słuchajućych radyjo — viedama, Miensk, bo tolki adtul pačuć rodnuju movu i pieśni.

Presia bielaruskaja dachodzić wielmi redka „Chr. Dumka“ pierachodzić z ruk u ruki, ale nažal, mała jaje majem. Knižak u rodnaj movie niama, čužych udoval, ale ich nie rozumiejuć. Vypisyvać svajo drukovanaje slova, dzieła viedamych pryčyn, bajacca. Adnak, dziakavać Bohu, choć pamalu, ale šviedamaść raście i raźvivajecca.

Hr. B.

Sumnyja padzieil

Škucinki, Dzisienski paviet. Čytajuć „Chryśc. Dumku“, daviedyvajemsia z jaje, jak žyvie starejšaje hramadziaństva i moładź. I prosta choćacca pazajzdrościć, jak heta pryhoža i kulturalna susiedniaja moładź robie biel. pradstaŭleńni, viečaryny, stavić biel. pjesy, deklamujeć vieršy i šmat inšaha. U nas hetaha i nia čuvać. Naadvarot — u nas na viečarynic to bjucca, to režuca. Voš hetaha šviežyja fakty.

6 lutaha było ũ v. Klonach viasielle; ledź tolki sieli za stoł, jak chłopcy-bandyty padniłi šum i pačali bicca, pavyhaniali haściej z za stała, i z viłami paŭskakivali na stoł, topčacy jađu. I u vyniku dźvie asoby pakalečyli i vybili 2 akny. Usie biez pary paŭcikali damoŭ.

Druhoje zdareńnie było u v. Škunciki; pierad viasiellem była viečaryna, na jakoj moładź z tparami i z kałami biłasia ũsiu

Vilenskaja chronika.

Litoŭskaja delehacyja. Na dniach adviedala Varšavu litoŭskaja delehacyja, jakaja ũručyla vice-premjeru memoryjał.

Skanfiskavali „Viltis“. Litoŭcy dumali vydavać hazetu „Viltis“. Kali minula 7 dzion pašla złažeńnia ũ Starastvie deklaracyi, prystupili da vydaviećva. Ŭłady adnak ũvieš nakład skanfiskavali.

Šciapan Jendrychoŭski zvolnieny z astrohu. Viedamy małady polski palityčny dziejać i publicyst Šciapan Jendrychoŭski, jaki razam z dr-am Dembinskim zasudžany Vil. Akr. Sudom na 4 hady astrohu za palityčnuju dziejnaść — nadoviaćy zvolnieny z astrohu za 2000 zł. załohu.

U polskich piśmienieńkaŭ. Viedamy polski piśmienieńnik Melchijor Vańkovič u Polskim Sajuzie Piśmienieńkaŭ u Vilni 6 krasavika pračytaŭ svoj duža cikavy reportaž, „padmacavany“ našvietlenymi i pavialičanymi fatahrafijami ũ liku 100, jakija sam vykanaŭ padčas padaroży pa našym kraju. Słuchaćy z vialikaj cika-vašciu vysłuchali reportaž i daviedališia z jaho horkuju praŭdu ab žyćci, bycie, stanie kultury i ašviety „ludu białoruskiego“. Škada, što piśmienieńnik u reportaży da spraŭ bielaruskich padyšoŭ z hledzišča zainteresavańniaŭ ludavieda — etnohrafa; nie pradstaviŭ šviedamaha bielaruskaha žyćcia — jaho prajavaŭ na hruncie palityčnym, hramadzkim, kultur-nym i inš.

noć. U chacie razbili ščytok, adnamu taparom pierasiekli chrybietniuju kość i try skaby, druhomu razrezali skuru na hałavie, a šmat inšych tak ababili. Pašla hetaha mieła kłopatu palicyja i dohtar.

Voš jakija ũ nas sumnyja naviny, ale, na žal, praŭdzivyja. Apamiatajsia, moładź, kiń dzikija razboi, a važmisia za bielaruskuju knižku i hazetu i prašviačaj sabie šlach da lepšaha bytu! B.K.

Bielarus „nia lezie nie ũ svajo.“

v. Piarežary, Rakaŭskaj hm., Maładečanski pav. Pišućy da Vas, mušu krychu prypomnić ab žyćci j našaj vakolicy. Voš ža treba šćvierdzić, što raniej bielaruskaje žyćcio tut raźvivałasia znaćniej, ciapier-ža z roznych pryčyn prycichła. Z druhoha boku robiacca vialikija starańni kala sarhanizavańnia tut. nasielnictva ũ arhanizacyjach polskich. Adnak-ža vynikaŭ nia vidać. Tutejšy Bielarus nia lezie nie ũ svajo. A „pionery“ kultury i postupu, čurajućysia ũ nas bielaruskaści i naražajućysia praz heta na niaŭdaćy, vinujuć va ũsim „ciomny narod.“

K. Ra ho j š a.

„Chr. Dumka“ vychodzić: 1, 10 i 20 kožnaha miesiaca.

Padpiska na hod — 3 zł., na paŭhodu — 1 zł. 50 hr., na try miesiacy — 75 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ. Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Adkazny redaktar V. JERMAŁKOVİČ

Vydaviec KS. AD. STANKIEVIČ

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja vul. № 1.